

УДК 811.112.2'373.7

DOI 10.31654/2520-6966-2021-19F-104-153-164

Ролік А. В.,

кандидат філологічних наук, доцент
Ніжинського університету імені Миколи Гоголя

Лспухова Н. І.

кандидат філологічних наук, доцент
Ніжинського університету імені Миколи Гоголя

Блажко М. І.

кандидат філологічних наук, доцент
Ніжинського університету імені Миколи Гоголя

Буквалізми та інші перекладацькі помилки

У сфері міждержавного, міжетнічного, міжособистісного спілкування переклад є одним із найважливіших аспектів підтримки спілкування та взаєморозуміння. Однак не завжди перекладацька діяльність та її результати були ідеальними, про що свідчать помилки та неточності у різних сферах перекладу, які згодом стають об'єктом вивчення теоретиків перекладу та лінгвістів з метою виявлення їх причин та уникнення їх у майбутньому. Дана стаття зосереджена на розкритті недоречності буквального перекладу та роботі над виправленням перекладацьких помилок шляхом виявлення та усунення їх причин. Автори наводять багато прикладів помилок у перекладах як класичної, так і сучасної літератури, також у перекладах фільмів, та пропонують власні варіанти перекладу, щоб уточнити задум автора або зберегти оригінальний відтінок мовою перекладу. У своїх судженнях автори спираються на рекомендації видатних лінгвістів. Зокрема, розглянуто можливість перекладу безеквівалентної лексики, приклади її використання у романах Миколи Гоголя та німецькомовних перекладах. Використання перекладачами дослівного перекладу іноді пояснюється недостатнім знанням мови перекладу. Недосвідчені перекладачі також можуть не розрізняти міжмовні омоніми, вдаючись до так званих неправдивих друзів перекладача, приклади яких також містяться у статті. Основною причиною помилок в літературних перекладах є механічне перенесення явищ мови оригіналу на мову перекладу. Для досягнення адекватності перекладу рекомендується досконало зрозуміти значення одиниці перекладу в оригіналі та врахувати ширший контекст.

Ключові слова: переклад, помилки перекладу, буквальність, ситуація спілкування, інтернаціоналізми, хибні друзі перекладача.

Історія перекладу знайомить нас з існуванням двох діаметрально протилежних тенденцій передачі іншомовного тексту. Це так званий буквальний переклад, що ґрунтується на дослівному відтворенні мо-

ви оригіналу, і переклад, який ставить за мету відтворення смислу оригіналу з дотриманням норм мови перекладу [1, с. 34].

Перекладами першого типу, зазвичай, називають переклади Біблії грецькою та латинською мовами, а також мови народів середньовічної Європи. Тривалий час такий тип перекладу вважався чимось само собою зрозумілим, хоча механічна передача однієї мови засобами іншої викликала чисельні помилки у відтворенні окремих слів, синтаксичну плутанину, порушення норм мови перекладу.

Буквальний переклад результує з недооцінки тих чи інших детермінантів перекладу. Часто недооцінюється ідіоматичність мови, забувається, що механічне відтворення тієї ж сукупності семантичних компонентів дає в результаті інший сенс. Так, О. Д. Швейцер вказує на те, що автобіографічна книга відомої американської тенісистки Алтеї Гібсон у перекладі російською називається «Я завжди хотіла стати ким-небудь». Між тим англійською мовою книга має заголовок «I Always Wanted to be Somebody». У «Великому англо-російському словнику» слово somebody окрім значення «хтось» має ще й значення «людина з положенням». Це трактування може привести до правильного перекладу назви: «Мені завжди хотілось вибитись в люди» [2, с. 87].

В інших випадках причини буквализму полягають в ігноруванні тих чи інших елементів комунікативної ситуації перекладу.

Буквальні трапляються на всіх мовних рівнях. Проілюструємо це деякими прикладами.

«Solch ein Morgen war es, als ich erwachte, erwachen musste, weil es an meinem Fenster tickte und pickte, immer wieder und immer ungeduldiger, und zuerst blieb ich liegen und horchte nur auf die kleinen Schläge gegen das Glas: ich dachte an Zaunkönige» (S. Lenz «Deutschstunde»)

Один зі студентів зробив такий переклад:

«Це був ранок, коли я прокинувся, мусив прокинутись, тому що щось постукувало в моє вікно, знову і знову, все більш нетерпляче, та я спочатку залишався в ліжку і прислухався до постукування в шибку: я думав про парканних королів».

Тут перекладацька помилка «спровокована» внутрішньою формою слова. Потрібно було б перекласти «пташок-короліків», як це зробив перекладач роману З. Ленца «Урок німецької», хоча теж не зовсім точно, оскільки *Zaunkönig*, синонім *Zaunschlüpfer*, латинська назва *trogodytesy troglodytes* – це кропивник, маленька співоча пташка з піднятим хвостом. Наш варіант перекладу: думав про кропивників, цих невгамовних співочих пташок.

Аналізуючи природу буквалізму, Л. С. Бархударов пише, що буквальним перекладом називається переклад, здійснений на більш низькому рівні, ніж той, який є достатнім для передачі незмінним плану змісту при дотриманні норм мови перекладу [3, с. 186]. Так, переклад англійського словосполучення *Eyes left* у фільмі «Полицейская академия – 5» *глаза налево* є буквальним, оскільки одиницею перекладу тут виступають слова, у той час як для правильної передачі смислу при дотриманні норм російської мови необхідно перекладати на рівні словосполучення: *Равнение налево / Равняйсь*.

Порівнюючи переклади з оригіналами, постійно доводиться спостерігати, що вибір слів у перекладі, пошуки відповідностей словам оригіналу залежать не лише від сполучуваності тих чи інших слів, але й від виконуваних ними синтаксичних функцій.

Саме при перекладі найбільш відчутно дають про себе знати розходження граматичного ладу мов, зумовлені закономірностями їх розвитку. До них належать, зокрема, наявність категорії артиклю та різниця між означеним та неозначеним артиклем. Сюди ж можна віднести також і різницю в граматичному роді іменників. Про те, які труднощі це може спричинити при перекладі, свідчить переклад заголовку повісті М. В. Гоголя «Шинель» німецькою мовою.

В російській мові іменник *шинель* жіночого роду, а в німецькому перекладі – «*Der Mantel*» – чоловічого. Тим самим втрачається підкресленість майже еротичного ставлення Акакія Акакійовича до своєї шинелі.

В процесі перекладу поруч із зіставленням різних мовних систем має місце також зіставлення різних культур. Зазвичай, тексти, адресовані носію вихідної мови, розраховані лише на його сприйняття. Вони цілком і повністю виходять зі специфічних рис його психології, доступного йому обсягу інформації, особливостей його навколишньої соціально-культурної сфери. У процесі перекладу текст переадресовується іншомовному читачу, який володіє іншим обсягом фонових знань. При цьому проходить прагматична адаптація вихідного тексту, тобто внесення певних поправок на соціально-культурні, психологічні та інші розбіжності між одержувачами оригінального тексту та тексту перекладу.

Про те, як установка на читача знаходить відтворення в перекладі, відомий болгарський теоретик і практик перекладу С. Флорін наводить такий приклад. В англійських книгах дуже часто зустрічається згадка про меблі у стилі Чіппендейл, що мало що говорить читачеві перекладу. Тому перекладач дозволив собі невеличке пояснення: «... в стилі Чіппендейл вісімнадцятого століття». Це

дозволило читачу зрозуміти, що йдеться про старовинні, а отже й дорогі меблі [4, с. 136].

Наступний приклад запозичений нами у Я. І. Рецкера [5, с. 178]. У перекладі роману Фітцджеральда «Великий Гетсбі» російською написано: «Я закінчив Йельський університет в 1915 році». Між тим в оригіналі маємо: «I graduated from New Haven in 1915».

Дослівний переклад: «Я закінчив вищий навчальний заклад в Нью-Хейвені» нічого б не сказав російському читачу. Тому перекладач, Є. Д. Калашникова, вирішила конкретно вказати назву, тим більше, що Йельський університет в Нью-Хейвені (штат Коннектикут), заснований в 1702 році, є найстарішим американським університетом.

А ось приклад іншого роду. В одному із російських перекладів Чейза нам зустрічається таке речення: «*Затем Нассау, песок, океан и солнце*» [6, с. 557]. Навряд чи пересічному читачеві відомо, що Нассау – це столиця Багамських островів. Тому замість *Нассау* доречніше було б перекласти *Багами*.

Найбільш важливо враховувати прагматичний аспект при передачі тих розрядів лексики, котрі найчастіше відносяться до числа безеквівалентних, а саме, власних імен, географічних назв та назв різного роду культурно-побутових реалій.

Коло питань, яке входить до сфери прагматичних відношень «текст-одержувач» надзвичайно широке, тому ми обмежимося лише деякими проблемами, пов'язаними з передачею українських реалій у творах М. В. Гоголя в німецькомовних перекладах.

Питання про подачу та осмислення реалій дуже важливе для перекладача, тому що введення реалії обумовлене, з одного боку, її місцем в оригіналі і, відповідно, її осмислення автором, а, з іншого, засобами, які використовує перекладач для розкриття її змісту. Оскільки реалії, зазвичай, не мають еквівалентів в інших мовах і внаслідок необхідності передати поруч з предметним значенням також і колорит (конотацію), то і їх переклад вимагає особливого підходу.

Загальна схема прийомів передачі реалій у художньому тексті має такий вигляд: 1. Транспітерація. 2. Переклад (заміни). 3. Наближений переклад. 4. Контекстуальний переклад [7, с. 98].

«Українські» твори М. В. Гоголя можуть служити яскравим прикладом майстерності введення реалій в оригінальну літературу. Об'єктом нашого дослідження стали українські реалії в повісті Гоголя «Ніч перед Різдом». За вихідний матеріал було взято «словничок українських слів», який Гоголь навів у передньому слові Рудого Панька в першій та другій частині «Вечорів на хуторі біля Диканьки» [8, с. 11–13, 94–96].

Предметна класифікація українських реалій запропонованого Го-голем словничка включає в себе назви: 1. Їжі, напоїв: варенуха, галушки, книш, паляниця і т. п.; 2. Посуду і начиння: миска, скриня; 3. Одягу, взуття: відлога, кобеняк, кожух, намитка, плахта, свитка, кунтуш, черевики; 4. грошей: півкопи; 5. Звичаїв та свят: голодна кутя, колядувати.

Судячи з аналізованого нами перекладу частіше, ніж будь-який інший прийом, перекладачем застосовувався наближений переклад українських реалій, який включає: а) родо-видові заміни (*варенуха – Beerenbranntwein*); б) використання функціонального аналога (*свитка – Kosakenkittel*); в) опис, пояснення, тлумачення (*голодна кутя – Fasten, півкопи – 25 Kopeken*) [9].

Наближений переклад, як говорить сама назва, дозволяє, хоча й не дуже точно, передати предметний зміст реалії, а що стосується колориту, то він майже завжди втрачається, оскільки відбувається заміна очікуваного конотативного еквіваленту нейтральним за стилем.

«Німецька мова найменш гостинна до реалій», відмічають С. Влахов і С. Флорін [10, с. 101]. Значною мірою це обумовлено наявністю в ній дуже зручного способу передачі реалій шляхом словоскладання. Саме це й пояснює незначний відсоток реалій у німецькомовних перекладах. Разом з тим використання перекладачем виключно засобів німецької мови при передачі українських реалій призвело до втрати національного колориту.

Крім українських реалій, у тексті є також велика кількість вкраплень українською мовою, напр.: «*Брешут сучи бабы*», «*Та вси, батько*», «*Та спасиби, мамо! Як же, мамо!*», пісня «*Мені с жінкой не возиться*», щедрівка «*Щедрик, ведрик! Дайте вареник, грудочку кашки, кільце ковбаски!*» [11, с. 108–133].

Перекласти німецькою, залишаючи українські слова, неможливо, проте втрату колориту певною мірою могли б компенсувати пояснення перекладача, типу, *говорив, змішуючи російські слова з українськими*, або, *заспівав по-українськи*.

На наш погляд, подібну «неуважність» перекладача до українських реалій та вкраплень можна пояснити, проаналізувавши те місце оригіналу, де запорожці розмовляють з ковалем та царицею:

«- *Что ж, земляк, – сказал, приосанясь, запорожец и желая показать, что он может говорить и по-русски.*».

«*Nicht wahr, Landsmann, bemerkte der Kosak, der zeigen wollte, dass er auch die Schriftsprache beherrschte.*».

Отже, в оригіналі – *по-російськи*, а в перекладі – *літературною мовою*.

Загальновідомо, що українська мова в Російській імперії вважалася не мовою, а «грубим, мужицьким наріччям», що й підкреслив Гоголь у цитованому нижче уривку:

«– Як же мамо! ведь человеку, сама знаешь, без жинки нельзя жить, – отвечал тот самый запорожец, который разговаривал с кузнецом, и кузнец удивился, слыша, что зтот запорожец говорит с царицею, как будто нарочно, самым грубым, обыкновенно называемым мужицким наречием».

Очевидно, саме цим керувався і німецький перекладач.

Стосовно національного забарвлення творів М. В. Гоголя необхідно вказати на те, що воно як художній образ обумовлене, по-перше, змістом; а, по-друге, тими мовними категоріями, які утворюють його мовну основу.

У зв'язку з цим зупинимося на одній із мовних особливостей повісті Гоголя «Невський проспект», а саме іншомовних вкрапленнях, на «ламаному» мовленні і їх відтворенні в німецькому перекладі.

Вживання широкого кола іншомовних вкраплень було характерним для класиків минулого. Для перекладача це створює додаткові труднощі, особливо при перекладі мовою самого вкраплення. Саме такий випадок має місце і в «Невському проспекті»:

«– Мейн фрау! – закричал он.

– Вас волен зи дох? – отвечала блондинка.

– Гензи на кухня» [12, с. 34].

Перекладацьке рішення, а саме пояснення «сказав по-німецьки», «відповіла вона також», видається в цьому випадку найбільш адекватним. Природно, що переклад самим автором цього вкраплення стає цілком безпредметним і опускається. Разом з тим, перекладач проходить повз важливий момент, вказаний автором, а саме примітку «лам. нім.».

Як відомо, в деяких випадках у мові оригіналу і в мові перекладу можуть існувати певні традиції в зображенні особливостей мови, які виникають під впливом третьої мови. Ці традиції обумовлені структурними розходженнями всередині кожної пари мов і зовнішньо можуть мати різні риси. Так, у російській літературі для передачі «неправильного» мовлення інших народів характерні, зокрема, помилки у відмінкових закінченнях. Однак при перекладі німецькою мовою зберегти типовість цих помилок виявиться неможливим також і внаслідок граматичних особливостей німецької мови. Внаслідок цього перекладачеві доводиться шукати інший прийом, замінюючи морфологічні помилки фонетичними, фонетичні – синтаксичними чи навпаки.

Порівнявши переклад з оригіналом, ми переконуємося в тому, що в ньому не відтворено помилок у російському мовленні персонажів. Майже всі практики і теоретики перекладу, торкаючись цієї проблеми, говорять про почуття міри, економності в стилізації національно забарвленого (тобто ламаного) мовлення.

Однак подібна «економність» перекладача там, де сам автор не скористався нею, може призвести до порушення авторського задуму. На наш погляд, ламана мова персонажів несе в оригіналі чітко визначене смислове навантаження, оскільки цілком очевидно є різниця в її неправильності. Якщо взяти до уваги той факт, що в повісті наводиться характеристика типового петербурзького німця того часу – *«Шиллер был совершенный немец, в полном смысле всего этого слова»*, то стає очевидним, що мовна характеристика є невід'ємною частиною загальної характеристики персонажу. Крім того, оскільки всі неправильності мовлення найбільш яскраво проявляються при хвилюванні, в напруженні моменти, тобто є деталлю психологічного емоційного стану персонажу, то їх використання письменником вносить додатковий необхідний штрих до характеристики образу.

Таким чином, можна констатувати, що в аналізованих нами німецькомовних перекладах творів М. В. Гоголя недостатньою мірою передано їх національний колорит. Причини подібних огріхів проти національного та історичного колориту, в основному, пов'язані з особистістю перекладача – незнанням ним реальних фактів, а подекуди й деяких основних положень теорії перекладу, зокрема того, що оскільки текст є послідовністю мовних одиниць, семантичне значення цих одиниць і тексту в цілому може і повинно бути розкрито шляхом встановлення зв'язків між самими цими одиницями та чимось, що лежить поза ними [13, с. 49].

Отже, врахування прагматичного фактора при перекладі вимагає глибокого знання самих предметів та ситуацій, які описані у вихідному тексті. Саме це створює передумови для успішного вирішення питань, пов'язаних з міжкультурною комунікацією і забезпечує адекватний переклад тексту.

Джерелом перекладацьких помилок є й неправильне розуміння смислу вихідної одиниці. В якості прикладу візьмемо наступну вихідну фразу та її переклад, зроблений одним зі студентів:

Vor einer Woche noch saß ich ebenso in einer Bank.
(E. M. Remarque)

Ще тиждень тому я, як і вони, сидів у банку.

Очевидно, що помилку спричинило нерозрізнення омонімів *die Bank* – *Sitzmöbel für mehrere Personen* та *die Bank* – *Anstalt für*

Geldverkehr. Втім, значення слова цілком однозначно впливає з попереднього контексту: *Verlegen und etwas unsicher hockte ich auf dem Katheder. Vor mir sitzen vierzig Kinder. Wie mit dem Lineal ausgerichtet sitzen sie in acht Bänken hintereinander*.

Таким чином, ще однією причиною перекладацьких помилок є невміння правильно визначати контекстуальне значення слова.

Нерідко спостерігається нерозуміння значення слова взагалі. Наприклад, у фільмі «Загін спеціального призначення» ми почули таку фразу: *Жінка зі Штрасенштріх*. У той час переклад мав би звучати як *жінка з панелі, повія*.

Недостатнє знання української мови і недосвідченість перекладача також часто призводять до помилок у перекладі. Вони досить таки часто трапляються, тому наведемо лише окремі приклади.

Так, у фільмі «Граф Монте-Крісто» віконт де Морсер говорить: *«Я хотів побачити страту, але пізно отямився, бо всі квитки були продані»*. Очевидно, що замість *отямився* потрібно було б сказати: *похопився*. У цьому ж фільмі граф Монте-Крісто титулується *величність*, але ж словом *величність* звертаються до монархів, а до графа доречним було б звертання *світлість*.

Схожа помилка трапляється і в серіалі «Клеопатра», де царя Птолемея величають королем. Недосвідченістю перекладача можна пояснити і такі фрази, як *Здесь прекрасная изоляция против звука* замість *звукоизоляция*; *Вранці його знайшла домогосподарка* замість *домоуправителька* чи *економка*; *Дай мне гаечный ключ* замість *торцевої*; *два червези* замість *два пива*. Досить дивно в устах німецьких злочинців звучить слово «*менти*». Що вже казати про доколумбійську епоху чи такого письменника, як Роберт Схеклі. Це ім'я зустрілося нам в одному з номерів чернігівської газети «Гарт», де на початку 90-х друкувалося досить багато перекладів під рубрикою «Пригодницькі сюжети». Прочитавши внизу «переклад з польської», нам стало зрозуміло, що ніякий ще не Схеклі, а відомий американський фантаст Роберт Шеклі.

У своїй книзі «Высокое искусство» К. І. Чуковський, детально аналізуючи перекладацькі помилки та курйози, вказує на те, що деякі помилки повторюються знову й знову, переходять з епохи в епоху. Як приклад він наводить англійський фразеологізм «*піймати краба*», який має значення «*зробити невдалих рух веслом, занадто глибоко занурити його у воду*». Вперше на помилку при перекладі цієї фразеологічної одиниці вказав Ф. Енгельс ще у 1885 році, але й через півстоліття вона знову повторилася у перекладі «Саги про Форсайтів» [14, с. 16–17]. Цікаво, що також через півстоліття повторюється помилка

в перекладі слова *патетичний*, на яку в 1955 році вказала у своїй статті «Ложные друзья переводчика» Л. Б. Шахрай [15, с. 109]. В газеті «Телевечер» (1998/№47) наводиться наступний переклад інтерв'ю з відомим французьким кіноактором Аленом Делоном:

«Когда мне предложили учить английский язык ускоренным методом и начинать работать в Голливуде, я был еще очень молод. Правда, сообразил, что моя карьера в Америке не будет патетичной».

Як не дивно, продовжують повторюватись помилки при перекладі таких фальшивих друзів перекладача, як *intelligent, Akademiker*, хоча їх вже можна назвати хрестоматійними. Так у телевізійному серіалі «Обличчя світу» в інтерв'ю з перехожими австрійцями дається переклад, що Отто Габсбург – *людина, інтелігентніша за інших*, а в фільмі «Німезіда» професор говорить, що *академіки не їдять з золотих тарілок*.

До останніх «надбань» фальшивих еквівалентів можна віднести слово *делікатний*. Порівняємо, наприклад, наступний переклад, запозичений з фільму «Поліцейська академія – 6»:

«Не торкайтесь моїх корабликів. Вони такі делікатні. Вони зламуються у ваших великих жирних пальцях».

Нагадаємо, що англійське *delicate* має значення *витончений, вишуканий*, напр., *delicate taste* – вишуканий смак; *витончений*, зроблений зі смаком – *delicate casket* – витончена скринька; *delicate operation* – віртуозна операція; крихкий, тендітний – *delicate china* – крихка порцеляна; ніжний, слабкий – *delicate flavour* – невловимий аромат; чуттєвий, точний – *delicate instrument* – точний інструмент; гострий – *delicate ear* – гострий слух; дразливий, ніяковий – *delicate subject* – дразлива тема; делікатний, ввічливий, тактовний – *delicate manners* – делікатні манери; приємний на смак, легкий – *delicate dish* – смачна страва; (заст.) красивий, елегантний.

Українське *делікатний* має значення *тактовний, педантичний, скрупульозний, вимогливий, тонкий*. Як бачимо, смисловий обсяг цих слів не співпадає. Різниця в смисловому обсязі слів поглиблюється ще й відсутністю схожості в можливостях словосполучення.

Таким чином, можна зробити висновок, що однією з головних причин перекладацьких помилок є механічне перенесення явищ мови оригіналу в мову перекладу і що буквальний переклад є, так би мовити, перекладом «недотрансформованим», здійсненим на рівні більш низькому ніж той, який є необхідним у цьому конкретному випадку. Іншим джерелом перекладацьких помилок є неправильне розуміння

смыслу вихідної одиниці, зокрема неврахування контексту і його взаємодії зі «словниковим» значенням лексичної одиниці.

Література

1. Федоров А. В. Основы общей теории перевода. СПб.: Филологический факультет СПбГУ, 2002. 416 с.
2. Швейцер А. Д. Теория перевода: Статус, проблемы, аспекты. Москва: Наука, 1988. 215 с.
3. Бархударов Л. С. Язык и перевод. Москва: Междунар. отношения, 1975. 240 с.
4. Флорин С. Муки переводческие. Москва: Высш. школа, 1983. 213 с.
5. Махін В. М., Ролік А. В. Лінгвістика перекладу в текстах і завданнях. Київ: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2005. 287 с.
6. Чейз Д. Х. Туз в рукаве. Москва: Пресса, 1994. 556 с.
7. Ролік А. В. Мовні особливості німецьких перекладів творів Гоголя. *Наукові записки НДУ імені Миколи Гоголя*. Філологічні науки, 2007. С. 98–101.
8. Гоголь Н. В. Собрание сочинений: в 7 т. Москва. Худож. лит., 1976. Т.1. 319 с.
9. Gogol Nikolai W. Die Nacht vor Weihnachten. Insel Verlag, 2000. 100 s.
10. Влахов С., Флорин С. Непереводимое в переводе. Москва: Междунар. отношения, 1980. 343 с.
11. Гоголь Н. В. Собрание сочинений: в 7 т. Москва: Худож. лит., 1976. Т. 1. 319 с.
12. Гоголь Н. В. Собрание сочинений: в 7 т. Москва: Худож. лит., 1976. Т. 3. 294 с.
13. Ролік А. В. Мовна картина світу і проблеми перекладу. Німецько-українські міжмовні стосунки. Київ: КНЛУ, 2009. С. 48–55.
14. Чуковский К. И. Высокое искусство. Москва: Сов. писатель, 1968. 384 с.
15. Ролік А. В. Прагматичні фактори і проблеми перекладу. *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова*. Серія 17. Вип. 11. Київ: НПУ, 2009. С. 100–111.

References

1. Fedorov, A. V. (2002) *Principles of common translation*. [Osnovy obshchey teorii perevoda.] SPb.: Philologicheskij fakultet SPbGU. 416 s. [In Russian]
2. Shveytser, A. D. (1988) *Theory of translation: status, problems, aspects*. [Teoriya perevoda: Status, problemy, aspekty.] M.: Nauka. 215 s. [In Russian]
3. Barkhudarov, L. S. (1975) *Language and translation*. [Yazyk i perevod.] M.: Mezhdunar. Otnosheniya. [In Russian]
4. Florin, S. (1983) *Translator's Worries*. [Muki perevodcheskiye.] M.: Vyssh. Shkola. 213 s. [In Russian]
5. Makhinov, V. M., Rolik A. V. (2005) *Linguistics of translation in texts and tasks*. [Linhvistyka perekladu v tekstakh i zavdannakh.] K.: NPU imeni Drahomanova. 216 s. [In Ukrainian]
6. Cheyz, D. Kh. (1994) *Ace in the sleeve*. [Tuz v rukave.] M.: Pressa. [In Russian]

7. Rolik, A.V. (2007) Linguistic features of German translations of Gogol's works. [Movni osoblyvosti nimets'kykh perekladiv tvoriv Hoholya.] /Naukovi zapysky NDU imeni Mukoly Hoholya. Filolohichni nauky, 2007. S. 98 – 101. [In Ukrainian]
8. Gogol, N.V. Complete works in 7 volumes. [Sobraniye sochineniy v 7-mi tomakh] (1976) /Gogol N.V. M.: Khudozh. lit. T.1. 319 s. [In Russian]
9. Gogol Nikolai W. (2000) The night before Christmas. [Die Nacht vor Weihnachten.] Insel Verlag. 100 S. [In German]
10. Vlachov, S., Florin S. (1980) Untranslatable in translation. [Neperevodimoye v perevode.] M: Mezhdunar. otnosheniya. 343 s. [In Russian]
11. Gogol, N. V. Complete works in 7 volumes. [Sobraniye sochineniy v 7-mi tomakh] (1976) /Gogol N.V. M.: Khudozh. lit. T.1. 319 s. [In Russian]
12. Gogol, N. V. Complete works in 7 volumes. [Sobraniye sochineniy v 7-mi tomakh] (1976) /Gogol N.V. M.: Khudozh. lit. T.3. 319 s. [In Russian]
13. Rolik, A. V. (2009) Linguistic picture of the world and problems of translation. [movna kartyna svitu i problemu perekladu.] //Nimets'ko-ukrayins'ki mizhmovni stosunky. K: KNLU, 2009. S. 48 – 55. [In Ukrainian]
14. Chukovskiy, K. I. (1968) High art. [Vysokoye iskusstvo.] – M.: Sov. Pisatel. 384 s. [In Russian]
15. Rolik, A. V. (2009) Pragmatic factors and problems of translation. [Prahmatychni factory i problemu pereklady] / Naukovyy chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriya 17. Vypusk 11. S. 100–111. [In Ukrainian]

Rolik A. V.

Phe Phil, associate professor, Nizhyn State University named after M. Gogol

Liepkhova N. I.

Phe Phil, associate professor, Nizhyn State University named after M. Gogol

Blazhko M. I.

Phe Phil, associate professor, Nizhyn State University named after M. Gogol

Literalisms and other errors of translation

In the field of interstate, interethnic, interpersonal communication, translation is one of the most important aspects of maintaining communication and mutual understanding. However, at all times the translation activity and its results were not ideal, as evidenced by errors and inaccuracies in various areas of translation, which subsequently become the object of study by translation theoreticians and linguists in order to identify their causes and avoid them in the future. This article focuses on the inappropriateness of literal translation and the use of literalisms by translators, work on correcting translation errors by identifying and eliminating their causes. The authors give many examples of errors in translations of both classical and modern literature, even in translations of films, and offer their own translation options in order to clarify the author's idea or preserve the original connotation in the target language. In their judgments, the authors rely on the statements of prominent linguists. In particular, the possibilities of translating non-equivalent vocabulary are considered, examples of their use in the novels of M.V. Gogol and their German translations. The use of literal translation by

translators is sometimes explained by insufficient knowledge of the target language. Inexperienced translators may also not distinguish between interlanguage homonyms, resorting to the so-called false friends of the translator, examples of which are also contained in the article. The main reason for translation errors and literalisms is the mechanical transfer of the phenomena of the original language into the target language. To achieve the adequacy of the translation, it is recommended to understand the meaning of the original translation unit and take into account the wider context.

Key words: *translation, errors of translation, literalism, situation of communication, internationalisms, false friends of translators*